

M a r a M A G D A M A F T E I

Academia de Studii Economice, București, Facultatea de Studii Economice Internaționale
The Bucharest Academy of Economic Studies, International Business and Economics Faculty

Raportul lui Cioran cu Istoria. Scrierile franceze

Cioran's Relation with History. His French Writings

This article tries to make a synthesis of the relationship Cioran had with history. The thinker continued in his French writings the same connection with history which obsessed him alongside his life, but he gave up the idea of the Romanian inability to make history, in order to orient himself towards the Western possibilities, especially of the French environment to conceive history. Cioran will be an antidemocratic all his life, but he disguises these authoritarian endeavors and he transfers to the West the minuses he identified in his youth as being Romanians.

Keywords: history, Cioran's French writings, authoritarianism, liberalism, philosophical issues

Institution's address: Bld. Dacia nr. 41, sector 1, București - cod 010404, tel.: +4 021 319.19.00/170 or 429

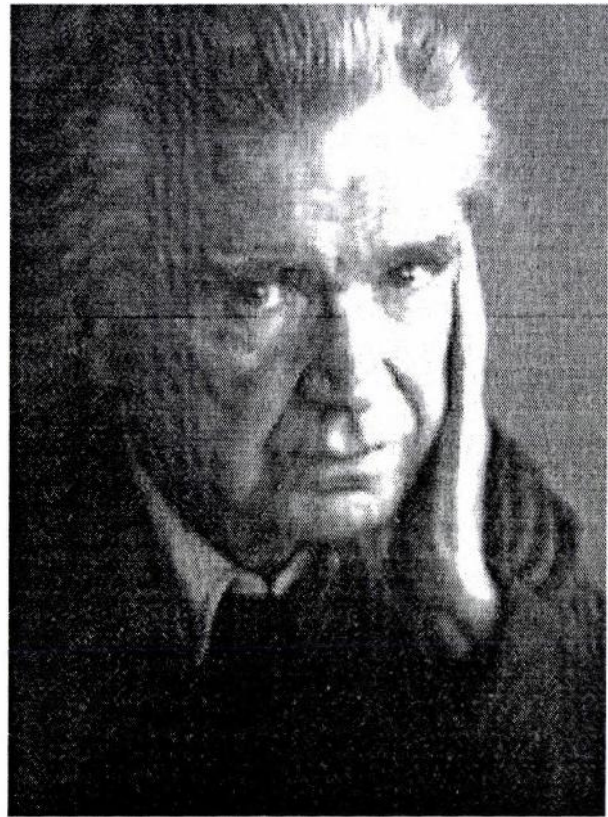
Personal e-mail: mmmaftei@yahoo.com

Cioran s-a spălat de toate păcatele tinereții atunci când s-a declarat apatrid. Sau cel puțin așa a crezut el. Cel care a sprijinit extremismul de dreapta în România, care s-a lăsat sedus de una dintre aventurile politice cele mai mortificatoare din istoria omenirii, nazismul, dovedește în scrierile sale franceze ca și în *Lettre a un ami lointain*, inclusă ulterior în *Histoire et Utopie* și adresată lui Noica, că angajamentul său ideologic din tinerețe, pe care ulterior îl va numi utopic, nu a fost unul fortuit. Mai mult, Cioran s-a deghizat în semi-democratic de dragul vremurilor occidentale, dar el a rămas robul Ideii din perioada sa românească, la fel ca și Noica, de altfel, numai că nu a avut curajul acestuia de a-și păstra fidelitatea în ciuda consecințelor negative. Totuși, Cioran nu a învinuit niciodată România de găzduirea extremismelor, în niciun caz a comunismului. Ținta atacurilor sale permanente a fost Occidentul, care a alimentat atât ideologia oamenilor liberi, cât și pe cea a oamenilor ce pot scăpa de sub tirania unei libertăți benefice doar pentru unii. Un Occident obosit nu mai putea genera decât idei pe care țările aprig înfometate, la propriu și la figurat, le puteau pune în practică, ca de exemplu Rusia. Așadar, Occidentul epuizat: „alors qu'il eut été de son devoir de mettre le communisme en pratique, de l'ajuster a ses traditions, de l'humaniser, de le libéraliser et de le proposer ensuite au monde, il a laissé a l'Orient le privilège de réaliser l'irréalisable et

de tirer puissance et prestige de la plus belle illusion moderne (...) et cependant l'Occident refuse d'en tirer les dernières conséquences”¹.

În timpul verii lui 1947 Cioran se decide să pună capăt experienței sale românești, mă refer la cea lingvistică, pentru că cea politică va continua încifrat în cărțile sale franceze, unde va relua exact aceleași obsesii ale tinereții, dar nu mai putea urla contra neputinței românești de a face istorie, nici măcar de a ieși de sub istoria comunistă, căci Cioran a fost un cuminte exilat, care nu s-a revoltat deloc în scris sau public împotriva politicii lui Ceaușescu, spre deosebire de un Ionescu, de exemplu. Își va păstra aceeași nemulțumire launtrică față de istoria care se face sau nu, dar va începe să adopte din învățăturile maestrului său, și anume respectarea condiției istoriei ca un dat, în fața căruia voința devine un act artificial și amăgitor. În acei ani de început, Cioran își păstrează încă obiceiurile sale românești, crezând cu eroare că statutul lui de exilat îi permite aceleași drepturi ca și unui cetățean francez, că îi permite mai ales să se implice în viața cetății, ca și cum problemele sociale și implicite istorice ale acesteia sunt lăsate la îndemâna celor care au mai mult sau mai puțin o soartă de tranzit și parazit teritorial. Se va înscrie în două organizații, una catolică și cealaltă laică, dar foarte aproape de doctrina partidului comunist. Va fi interesat atunci ca și totdeauna de viața politică franceză „dans la mesure ou elle lui semble conforter

ses choix antidémocratiques pour la Roumanie : très impressionné par Doriot, il vante ainsi, dans une lettre à Eliade, les «aptitudes de chef» du fondateur du PPF, capable de promouvoir une authentique «révolution nationale» venant «dynamiser» la démocratie. Les jeunes nationalistes français, il les trouve en revanche ternes, timorés, vieillots, réactionnaires²², scrie Patrice Bollon în biografia sau eseul lui, care a avut atât de mult succes în spațiul occidental, ca și cartea Alexandrei Lavastine, de exemplu, dar care pentru noi, românii, nu aduce niciun element de noutate, nimic din ceea ce nu știam deja. Cioran rămâne un antidemocratic în ideile sale politice. Așa cum a remarcat și Patrice Bollon, el nu va ieși mai niciodată din cadrele convingerilor sale antidemocratice exprimate în publicistica tinereții sale, le va deghiza doar sau va părea indiferent în fața mediului occidental sensibil la manifestări ideologice pentru creația cărora ar trebui să se simtă de altfel responsabil. Degeaba va încerca el să mimeze reluctanța la opțiunile sale din tinerețe. El a fost obsedat de schimbarea la față a României. Nu știm dacă a făcut-o mediatic sau chiar a crezut într-o astfel de metamorfozare subită. După ajungerea pe teritoriul Franței, istoria rămâne morbul care îl roade. Nu-l mai interesează istoria molatecă a românilor, din moment ce aceștia au căzut pradă comunismului, ci trece mai degrabă în planul metafizic al istoriei, capacitatea acestei istorii de a intra și ieși din degringolada ideologiilor de dreapta sau de stânga. Cioran rămâne un elev fidel al delinearității istoriei, incapabil de a o înțelege ca pe un dat. O filosofie sub semnul propriei persoane, a propriilor trăiri la care se raportează întregul univers, o filozofie a instinctelor, care trebuie uneori pusă în masca rațiunii pentru a sluji unor raționamente standard. Filosofia politică a lui Cioran se reduce la dimensiunile integrării istoriei între cei doi poli opuși, democrație sau tiranie. Cioran va rămâne de partea celei de-a doua: „un monde sans tyrans serait aussi ennuyeux qu'un jardin zoologique sans hyenes²³. Democrația va fi totdeauna urmată de tiranie, căci un regim liberal nu poate fi decât instabil, așadar temporal. Cioran a avut însă tot timpul un raport fantezist cu istoria. A militat pentru tiranie, dar când fratele lui Aurel a fost închis în 1948 pentru că a complotat împotriva regimului, este bulversat și nu înțelege de ce tirania care suna atât de bine în paginile sale poate lua forme atât de hidoase în realitate. Din punct de vedere concret, Cioran nu a fost niciodată pregătit să înfrunte totalitarismul la propriu, precum cazul lui Noica sau Steihardt de exemplu. Ca să se pună bine cu Occidentul va deveni în timp *un liberal intraitable*, pentru care liberalismul nu este mai mult decât triumful „masses amorphes, sans idoles ni idéaux, dangereusement démunies de fanatisme²⁴. Cioran își va continua în scrierile sale și chiar în publicistica franceză foarte săracă traseul utopiilor sale revoluționare. În 1972, va trimite chiar spre publicare

către *La Nouvelle Revue Française* un articol despre inutilitatea revoluțiilor²⁵; deși va insista asupra acestui discurs care dovedește lipsa de logică a unor acțiuni care nu produc decât dezordine, Cioran demonstrează încă o dată dragostea sa furibundă pentru tot ceea ce se numește eșec istoric, gaură neagră în linearitatea temporală. Rămâne adeptul despotismului iluminat, formulă tipic românească pe care o traduce în franceză prin *despotisme éclairé* și pe care o afișează în *De l'inconvénient d'être né*: „seul régime qui puisse séduire un esprit revenu de tout, incapable d'être complice des révolutions, puisqu'il ne l'est même pas de l'histoire²⁶. Acest discurs semi totalitarist al lui Cioran era foarte bine tolerat în epocă de către inteligenția de stânga franceză, care deși cunoștea crimele lui Stalin, prezenta pentru populația franceză meritele deosebite ale comunismului, cel care împlinea, susțineau ei, idealurile revoluției de la 1789. Cioran are, în maniera sa stilistică excepțională, curajul de a explica păstrând în primul rând o armonie la nivelul frazei, de ce omul, în general, se lasă asuprit, confortabil în ideea sa că din limite care i-au fost impuse nu poate fugi, decât să își asume greșelile pe care libertatea unor restricții nedefinite i-o poate da: „c'est que la tyrannie précisément on peut y prendre goût, car il arrive à l'homme d'aimer mieux croupier dans la peur que d'affronter l'angoisse d'être lui-même²⁷. Ce este democrația din punctul de vedere al lui Cioran? Garanția unor politicieni mascote, incapabili de a controla istoria. Când aceasta scapă oricărei previziuni prin definiție anemică, această

dezordine, această turbulență aproape mecanică a timpului pentru că ea devine sacadată, ritmată, capătă numele de tiranie. Cioran face totdeauna apologia normalității acestui fenomen și are dreptate. Sunt recurențe în istorie pe care nimeni nu le poate anticipa sau opri din manifestarea lor. Au și efecte benefice. Ele semnalizează intrarea unui corp social într-o stare maladivă: „les libérés ne prospèrent que dans un corps social malade: tolérance et impuissance sont synonymes”.

Gânditorul a rămas fidel lui Spengler și lui Nae Ionescu. De la Spengler, pe lângă mult uzitată teorie a oboselii Occidentului, pe care Cioran mizează în discursul său filosofic, el a preluat și ideea normalității apariției acestor momente de decadență în istorie, a acestor „barbaries régénératrices”, care asigură dinamismul istoriei, firescul ei. Va ajunge, în cele din urmă, la concluzia profesorului său, aceea a subordonării individului în fața istoriei, a interpretării ei ca pe un dat din care nimeni nu poate ieși, sau cum stilistic nota el: „l'histoire, dans son essence, est stupide... Elle continue, elle avance, parce que les nations liquident leurs préjugés a tour de rôle. Si elles s'en débarrassaient en même temps, il n'y aurait plus qu'une bienheureuse désagrégation universelle”⁸. Istoria nu este, și de aici provine nemulțumirea maselor, o alegere individuală. Este o integrare voluntară sau nu. O apartenență. Analiza cost beneficiu nu poate fi decât redundantă. Istoria reprezintă singurul factor extern pe care omul de-a lungul vieții sale nu-l poate schimba, cu excepția unor cazuri extreme, gen Hitler sau Stalin, oameni care se ridică desupra istoriei și o decid propriu-zis. În aceste condiții, cine hotărăște ce este bun sau ce este rău? Societățile liberale sunt de-a dreptul dezamăgitoare, scrie Cioran prin această „manque de promesse tout court”⁹, o societate injustă în care unii suntem obligați să iertăm „aux autres leurs richesses si, en échange, ils nous laissent la latitude de mourir de faim à notre façon”¹⁰.

Ciudat, dar Cioran care vroia atât de mult să își steargă în Occident urmele trecutului, acel Cioran care va autoriza publicarea *Schimbării la față* dar numai după ce o epurează de toată revolta sa din tinerețe, acel Cioran care își maturizase relația cu istoria în Occident, a lăsat ca volumul său românesc intitulat *Îndreptar pătimas*, scris în perioada 1941 – 1944, evident în limba română, să apară în franceză, chiar dacă de-abia în 1993 sub titlul *Bréviaire des vaincus*, dar conservând părțile sale de revoltă la adresa destinului liliputan al țării de la a cărei apartenență s-a dezis mereu, deși și-a păstrat toată viața pașaportul său românesc, refuzând cetățenia franceză. Prizonier al destinului valah, urându-l pentru că s-a prins de el ca o lepră de care nu are scăpare oriunde s-ar duce: „Où que tu ailles, sa malédiction te poursuivra, il empoisonnera tes veilles,

tu te tourmenteras pour lui; tu hâiras en vain les mauvaises fées qui ont aboli son destin siècle après siècle – l'univers ne te consolera pas d'être ne au pays des sans bonheur”¹¹. În plus, Cioran va conserva pentru ochii Occidentului același discurs incendiar la adresa unei națiuni incapabile de a face istorie, și evident acea națiune nu putea fi decât cea în care s-a născut: „les nations sans orgueil ne vivent ni ne meurent. Leur existence est insipide et nulle, car elles ne dépensent que le néant de leur humilité”¹². Vinovați de acest eșec istoric, care s-ar numi liberalism în perioada interbelică, un liberalism care a adus pe scena politică o debandadă de partide fără doctrină, sunt politicienii români, democrați, care nu fac decât să epuizeze națiunea prin gustul lor acerb spre îmbogățire, rostul tradițional al politicii la români!. Un popor care a conservat în latinitatea lui, excesele Imperiului roman „la soif irréfrenée de puissance et de richesse épuisa rapidement la nation”¹³. Atâta timp cât poporul român nu vrea să iasă din cadrele istoriei sale printr-o revoluție, care să anuleze așa zisele merite ale unei clase politice corupte, acest popor va rămâne „un peuple simple et honnête [care] ne se distingue pas des plantes”¹⁴. Din nou apare obsesia spengleriană a comparării popoarelor ce nu se afirmă în istorie, ce nu ies din biologie, cu plantele!

Cioran asistă efectiv la epoca previzionată de către Spengler, și anume decăderea Europei vechi, care iese din cel de-al doilea război mondial sleită de puteri, lăsând locul manifestării rivalității și a împărțirii scenei politice și economice între Rusia și SUA. El își schimbă discursul, nu numai România este incapabilă de excесе, dar și întreaga Europă, lașă, se retrage în statutul de spectator, după ce încercase, secole de-a rândul, până în 1945, anul schimbării raportului de forțe pe plan mondial, toate fărădelegile sociale și economice. Europa atinsese un anumit maxim de evoluție la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, moment în care a început să își întoarcă fața spre problemele sociale pe care le crease de-a lungul secolelor de megalomanie a îmbogățirii. Această înțelepciune Cioran o numește oboseală și lașitate, dar nici măcar nu este original, pentru că Nietzsche și Spengler înaintea sa previzionaseră un asemenea destin Europei, la un anumit moment, ceea ce nu reprezintă totuși o concluzie șocantă. Orice organism, fie el politic, social sau biologic cunoaște la un moment dat decadența. Cum Cioran este alergic la orice manifestare anemică a societății, el ajunge să îi reproșeze Europei exact ceea ce îi reproșea României în tinerețe, prea multă luciditate și prea multă amortire: „dans sa terrible ponderation, l'Europe se refuse a elle-même, au souvenir de ses impertinences et de ses bravades, et jusqu'à cette passion de l'inévitable dernier honneur de la défaite. Réfractaire a toute forme d'excès, a toute forme de vie, elle délibère, elle délibérera toujours, même après avoir cesse d'exister: ne fait-elle pas déjà l'effet d'un

conciliabile de spectres?”¹⁵. Deja ne-am obișnuit cu un Cioran contradictoriu. El creează impresia că scrie pentru a șoca și în acest sens incriminează. În funcție de oportunitățile momentului, își acuză propria țară de incapacitate istorică și își menține până la moarte dezgustul apartenenței deși în realitate primea cu mare drag pe orice român care venea la Paris, după spusele Monicăi Lovinescu, a Sandei Stolojan, așadar a celor care au trăit în preajma sa. După ce România va cădea pradă comunismului, când nu îi mai rămâne așadar altă soluție decât cea a compătimirii, critica sa se mută la adresa Occidentului: „Mille ans de guerres consolidèrent l’Occident; un siècle de «psychologie» l’a réduit aux abois”¹⁶ sau „L’Occident? Un *possible* sans lendemain”¹⁷. Cioran își construiește în tinerețe același discurs, critic și contradictoriu, pe care îl aplică mai întâi României, apoi Occidentului. Își schimbă ținta istoriei. La fel va proceda și cu faimoasele invective la adresa evreilor. Atitudinea incriminatorie din *Schimbarea la față*, ca și din publicistica sa românească se va transforma într-una laudativă în eseu *Un peuple de solitaire*, inclus în volumul *La tentation d’exister*. Un cameleonism literar și până la urmă ideologic de care un Noica sau Steinhart, sau mai actual Goma nu ar fi fost în stare! Așadar evreul incomod devine singular în suferința sa și reprezentantul întregii specii: „Être homme est un drame ; être juif en est un autre. Aussi le Juif a-t-il le privilège de vivre *deux fois* notre condition. Il représente l’existence séparée par excellence ou, pour employer une expression dont les théologiens qualifient Dieu, le *tout autre*. Conscient de sa singularité, il y pense sans arrêt, et ne s’oublie jamais; d’où cet air contraint, crispé, ou faussement assuré, si fréquent chez ceux qui portent le fardeau d’un secret”¹⁸.

Cioran, cel care va aspira tot timpul la o carieră metafizică, arborează mai totdeauna o relație cu istoria care este greu de încadrat într-o structură anume. Cioran teribilistul, cum îl numește Philippe Tiffreau, este dificil de categorisit: „Cioran le Terrible est difficilement cernable, ses écrits font-ils partie d’un grand cynisme ou d’un désintéret total ? Qu’est-ce qui fait courir Cioran?”¹⁹. Un alt autor francez, prieten de conversație cu Cioran, Roland Jaccard, se întreabă în *Cioran et compagnie* care este remediul pe care l-a folosit Cioran pentru a ajunge la o asemenea detașare radicală, aproape budistă în fața a tot ceea ce se întâmplă în exilul său interior și exterior. Din Cioran va rămâne totdeauna jenfichismul său la adresa a tot ceea ce se produce în lume. Cu Istoria a avut o relație specială, dar a privit-o totuși totdeauna cu ochii unui spectator, mereu pe dinafara ei, din moment ce viața de parazit pe care a trăit-o i-a permis sustragerea de la orice contract social și așadar lipsa oricărei responsabilități, de unde și pasivitatea în fața evenimentelor. Lumea ca teatru reprezintă formula ideală în care Cioran a conceput universul și propria viață. „Chaque fois qu’on lui

demandait sa profession, Cioran se retenait pour ne pas répondre: «Escroc en tout genre»”²⁰. Însuși Cioran va recunoaște meritele afrodisiace ale acestui exil interior pe care și l-a asumat ca și condiție sine qua non a exilului real. Într-o scrisoare trimisă prietenului său de suferințe metafizice, Roland Jaccard, în 25 noiembrie 1975, Cioran recunoaște că se încheie în acest exil interior în fața Occidentului care este mai schizoid decât Orientul în opacitatea tratării vieții pe care o măsoară în funcție de matrici deja existente, atitudine care ea însăși vorbește de la sine: „*l’exil intérieur*, malgré l’allure impersonnelle, abonde en aveux indirects”²¹.

În anii imediat de după război, inteligenția franceză se vroia liberală, iar numărul exilaților din America macartistă, din Europa de Sud-Est comunistă, din lumea dictaturilor hispanice, era tot mai mare printre colaboratorii publicațiilor liberale precum *Preuves* sau *Liberte de l’esprit*. Foarte mulți veneau cu o experiență comunistă și chiar cu idei comuniste pe care încercau să le transforme în liberale de dragul integrării în spațiul parizian, așa că Cioran nu reprezenta un caz ieșit din comun la acea dată. Hilar este faptul că ei începeau a se preocupa de problemele franceze, dezbaterile și valorile franceze, le asumau ca și cum le-ar aparține. Cioran nu face nici în acest caz abstracție. Obsesia vizavi de istorie era și ea o modă, alimentată mai ales de acel declin ideologic în care intrase nu numai Europa nouă dar și cea veche pentru o vreme. Identitatea publică trebuia să fie liberală în Franța pentru cei care vroiau o carieră aici. Liberalismul francez nu a exclus niciodată intervenția, așadar prezența masivă a statului în economie și viața publică, ca un garant al drepturilor omului pentru care militaseră cei de la 1789. Această prezență nu înseamnă însă una centralizatoare și intervenționistă, ci una care asistă și care este reclamată în acest sens de organisme liberale, dar care nu vor să se lase la voia anarhiei piețelor. În anii imediat de după război în Franța lipseau premisele centrale ale unei viziuni politice liberale, în sensul pur al cuvântului. Predomina un fond republican și proiecții marxiste, care amestecau atât capacitățile statului cât și interesele individului. Apar preocupări ale scriitorilor de a demasca falsa morală a liberalismului, precum faimoasa publicație a lui Jean Paul Sartre *Plaidoyer pour les intellectuels*, publicată la Editura Gallimard în 1972. Liberalismul atacat din toate părțile de către vocile comuniste ajunge să pozeze în ipocrizie. De fapt, două atitudini comuniste se disting în epocă, cea a francezilor care rămân totdeauna la suprafața comunismului, care aleg din acesta și prezintă poporului francez doar aspectele sale egalitariste, ce se regăsesc de altfel și în lozincă liberalismului de la 1789 și vocile adevăraților comuniști, exilați, care suprasolicitează mediul parizian oarecum instabil politic. Așadar, intelectualul liberal situat între un viitor incert și un trecut nostalgic. Pierduți între dreapta și stânga, intelectualii francezi

din epocă, ca și exilații își permit aceste oscilații în căutarea identității lor ca și creatori, o identitate pe care marele flux al Istoriei la acea epocă nu o putea alocă, înregistra într-o manieră automată. Multitudinea de posibilități, ca și haosul de după război, schimbarea centrului de greutate al lumii, iată câteva exemple care au alimentat această obsesie de stabilire a unui raport clar cu istoria, obsesie care în acest context ni se pare absolut firească la Cioran, dacă ne gândim atât la scrierile sale franceze cât și la cele românești, redactate în perioada în care Istoria fierbea la maxim în România interbelică. Că Cioran nu putea deveni peste noapte liberal în Franța este mai mult decât firesc, în condițiile în care la acea dată în Franța intelectualii liberali autentici, precum Aron erau foarte puțini, ceilalți erau fie marginali, reacționari sau conservatori. Istoria se prezintă așadar, nu numai pentru Cioran, într-o manieră isterică, delirantă. Naționalismul nu reprezintă decât o formă pe care omul o crede absolută, o altă fațetă a istoriei. Naționalismul are o forță pe care liberalismul de exemplu nu o poate închea, iar tiranii care îl fascinau atât de mult în tinerețe pe Cioran, cultul acestora, va mărturisi el în *Histoire et utopie*, provenea dintr-un fenomen „qui n'est que trop courant chez les intellectuels minés par la sourde honte de leur infériorité physique: a savoir la fascination qu'exerce sur eux les êtres qui, animés d'un instinct animal de puissance, se refusent a se justifier ou même a s'expliquer, se bornant a délivrer des ordres et a prononcer des arrêts”²². Bestialitatea tiranilor inspiră, va scrie el tot în *Histoire et utopie*, reprezintă cazuri prin care Istoria cu siguranță iese din matca ei și atinge cote maxime de tensiune. Această tensiune va exercita totdeauna un farmec aparte pentru Cioran.

Istoria pentru Cioran este o anomalie, lipsită de orice sens și „Elle manifeste le sens tragique de la conscience expulsée de l'éternité et s'éloignant progressivement d'un état premier”²³. Ea, istoria, este în permanență văzută de către gânditor ca fiind supusă unui proces de degradare progresivă până în ziua în care va fi complet epuizată. Echilibrul și armonia caracterizează o lume statică, cea în mișcare nu poate fi decât dinamică, adesea nefastă, inutilă uneori, dar cu siguranță ireversibilă. Admirator fidel al lui Joseph de Maistre, s-ar zice că Cioran copiază de la el gustul pentru exces, cinismul, echivocul, conotațiile odioase pe care el le aplică uneori considerațiilor sale. De la acest maestru al său, Cioran a învățat că „plus on examine l'univers et plus on se sent porté a croire que le mal vient d'une certaine division qu'on ne sait expliquer”²⁴. Meritul lui Cioran este acela de a arăta că, în orice moment al istoriei, încercarea unui om de a se revoltă contra semenilor sau a istoriei se întoarce fatalmente și în cele din urmă contra propriei persoane. Singurul progres pe care îl înregistrează ființa umană este cel în luciditate. Istoric vorbind devine tot mai presată, dimensiunea calitativă a timpului s-a schimbat,

omul nu mai crede în posibilitățile sale infinite, ceea ce îi permite și lui Cioran să exclame că nu vede nici progres, nici scop, nici vreo altă cale nouă pentru umanitate. Totul s-a produs deja și am ajuns la final încă de la început. În timpul unei crize istorice, individul devine martorul neputincios al unei situații colective „il n'est nullement improbable qu'une crise individuelle devienne un jour le fait de tous et qu'elle acquière, ainsi, non plus une signification psychologique mais historique [...] Apres avoir gâché l'éternité vraie, l'homme est tombé dans le temps ou il a réussi, sinon a prospérer, du moins a vivre ; ce qui est certain, c'est qu'il s'en est accommodé. Le processus de cette chute et de cet accommodement a nom Histoire. Mais voici que le menace une autre chute dont il est malaise d'apprécier l'ampleur. Cette fois-ci ne s'agira plus pour lui de tomber de l'éternité, mais du temps”²⁵. După căderea biblică, astăzi trăim în post-istorie, pe care nu o înțelegem și de aceea o trăim la întâmplare „quand nous en sommes dépossédés (du temps), nous nous trouvons sans appui, en pleine irréalité ou en plein enfer [...] avoir perdu et l'éternité et le temps ! L'ennui est la rumination de cette double perte”²⁶. Umanitatea respinsă din istorie stagnează în prezent, ceea ce înseamnă de fapt pierderea memoriei atemporale, ca și a dimensiunii acesteia. Urmează apoi declinul „jusqu'au souvenir de la véritable éternité”²⁷, ca și degradarea ideii de destin. În fața forțării acestei capacități limitate a omului, apare o concluzie tragică: „celui qui veut être plus qu'il n'est, ne manquera pas d'être moins”²⁸. Post-istoria poate fi considerată ca un destin secundar al omului. Această post-istorie este de fapt istoria secolului al 20-lea, al omului decepționat: „je m'adonne au plaisir d'être déçu: c'est l'essence même du siècle”²⁹. Sfârșitul istoriei este însă indicat de mai multe semne, printre care apariția însăși a ideii de decadență: „le fait néanmoins que le paradis ait été place avant l'histoire jette sur celle-ci des clartés dévastatrices”³⁰. Survin apoi atâtea eșecuri pe scara timpului, care dovedesc puterea malefică a acestuia: „seul le cauchemar de l'histoire nous laisse deviner le cauchemar de la transmigration”³¹. Concluzia: istoria este prin definiție un proces de degradare. Cioran vede în post-istorie „une version aggravée de la Préhistoire”³². Altfel spus, el își imaginează istoria ca pe un proces al epuizării dinamismului originar. Se alimentează aici din nou din teoriile lui Spengler, cele expuse în faimoasa sa lucrare, *Declinul Occidentului*. Epuizat de-a lungul acestui periplu temporal, omul nu vrea decât să se întoarcă în pre-istorie, în timpurile dinaintea căderii, scrie Cioran în *De l'inconvenient d'être né*: „au plus intime de lui-même, l'homme aspire a rejoindre la condition qu'il avait avant la conscience. L'histoire n'est que le détour qu'il emprunte pour y parvenir”³³. Cioran împarte așadar Istoria în două momente esențiale, pre- și post-cădere. Profitând de acest haos pe care însăși căderea l-a creat, gânditorul

